

การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3

THE LOCAL CURRICULUM ADMINISTRATION ON PARTICIPATION OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS IN HUASAI NETWORK 1 UNDER NAKHON SI THAMMARAT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3

¹ขนิษฐา จันทร์ทอง Khanittha Chanthong

²พระครูสุเมธปริยัติคุณ PhrakruSumethpariyatikul ³เกษมา ศรีสุวรรณ Kasama Srisuwan

^{1, 2, 3}มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Corresponding Author E-mail: khanittha.chanthong.nst3@gmail.com

Article Received: March 27, 2025. Revised: August 18, 2025. Accepted: August 20, 2025.

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 2) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นกรณีศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เกี่ยวข้อง 15 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อร่างแนวทาง 5 คน และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน เพื่อประเมินความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความจำเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า มีการแต่งตั้งบุคลากรทั้งภายในและภายนอกที่มีความเหมาะสมมาดำเนินงาน ซึ่งครูในตำแหน่งหัวหน้างานวิชาการเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยมีคณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหลักสูตรท้องถิ่น ข้อมูลพื้นฐานที่รวบรวมเพื่อนำมาวิเคราะห์ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นจำกัดอยู่ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลขนาดเล็ก ข้อมูลไม่ได้สะท้อนถึงแนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทำให้เนื้อหาของหลักสูตรท้องถิ่นไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน ครูบางคนยังขาดความรู้และทักษะในการออกแบบหลักสูตร อีกทั้งชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นและการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินหลักสูตร โดยคณะครูผู้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น มีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรแต่ยังขาดความต่อเนื่องและเป็นระบบ 2) แนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ประกอบด้วย (1) การแต่งตั้งคณะกรรมการ (2) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ (3) การจัดทำหลักสูตร (4) การนำหลักสูตรไปใช้ (5) การวัดและประเมินหลักสูตร (6) การปรับปรุงพัฒนา ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือของผู้บริหาร ครู และชุมชนร่วมการทำงานอย่างเป็นระบบตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องตามกระบวนการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (4) การมีส่วนร่วม

ร่วมในการประเมินผล และ 3) การนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า มีความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของ สถานศึกษาได้จริง

คำสำคัญ: การบริหาร, หลักสูตรท้องถิ่น, การมีส่วนร่วม, สถานศึกษา

Abstract

This research aims to 1) study the local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1. 2) study the approach to participatory local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1. 3) present the approach to participatory local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1 under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3. This study employs a qualitative research approach, collecting data through in-depth interviews with 15 stakeholders, expert interviews with 5 specialists to draft an approach, and focus group discussions with 7 experts to assess feasibility, appropriateness, and benefits. The qualitative data were analyzed using content analysis.

The findings revealed that: 1) the local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1. The administration of the local curriculum involves the appointment of appropriate personnel, both internal and external, to oversee its implementation. The academic head teacher serves as the primary responsible person, while schoolteachers actively participate in the process. However, the basic data collected for curriculum development is limited to a small group of informants, which does not adequately reflect the trends and changes within the community. As a result, the content of the local curriculum does not align with the current transformations in the community. Additionally, some teachers lack the necessary knowledge and skills in curriculum design. Moreover, the community has minimal involvement in both the development and implementation of the local curriculum in the learning process. Although the curriculum is assessed by the group of teachers responsible for its development, the process of curriculum improvement and refinement lacks continuity and systematic implementation. 2) the approach to participatory local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1 under Nakhon Si Thammarat Primary Educational Service Area Office 3, consists of six key steps: 1. appointment 2. analysis 3. development 4. implementation 5. evaluation 6. revision, Effective implementation requires the collaboration of school administrators, teachers, and the community through a structured and continuous participatory process, which includes: 1. Participation in decision-making. 2. Participation in implementation. 3. Participation in benefits. 4. Participation in evaluation. And 3) the approach to participatory local curriculum administration of educational institutions in Huasai network 1 under Nakhon Si Thammarat

Primary Educational Service Area Office 3. was found to be feasible, appropriate, and beneficial for the actual implementation of participatory local curriculum administration in schools.

Keywords: Administration, Local Curriculum, Participation, Educational Institutions

บทนำ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 27 ให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสารของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ และมาตรา 29 ของพระราชบัญญัติฉบับเดียวกันมีการเน้นย้ำให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาระหว่างชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเป็นสาระได้มาจากการวิเคราะห์มาตรฐาน ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลางตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่น ทั้ง 8 กลุ่มสาระและจากการศึกษาข้อมูล สารสนเทศ สภาพ ปัญหา การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน สังคม แล้วนำมากำหนดเป็นสาระการเรียนรู้ระดับท้องถิ่น เพื่อเป็นกรอบทิศทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในแต่ละท้องถิ่นให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ และเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม มีความรักและหวงแหนมรดกทางสังคม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา การแก้ปัญหาการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพในชุมชน และเพื่อให้สถานศึกษามีหลักสูตรท้องถิ่น สาระเพิ่มหรือ รายวิชาเพิ่มเติม ที่พัฒนาจากความต้องการและสอดคล้องกับสภาพ สังคมท้องถิ่น ครอบคลุมมาตรฐานการเรียนรู้ ตามหลักสูตรแกนกลาง เปิดโอกาสให้นักเรียน ชุมชน สังคม เข้ามา มีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างยั่งยืนสอดคล้องกับเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งเน้นการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้ท้องถิ่น และสถานศึกษาได้มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพ และความต้องการของท้องถิ่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

สถานศึกษาของกลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นหน่วยงานทางการศึกษา ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มีการส่งเสริมความเป็นเลิศให้กับผู้เรียนอย่างเต็มศักยภาพ เสริมสร้างโอกาสและความเสมอภาค พัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพ โดยอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งจะต้องอาศัยการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษาให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน เน้นให้ผู้เรียนมีความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง เกิดความตระหนักมีจิตสำนึก มีความรู้ความสามารถในการอนุรักษ์สืบสาน เผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม และภูมิปัญญา โดยในปัจจุบันบางสถานศึกษา ในกลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 ขาดการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ บางสถานศึกษามีหลักสูตรท้องถิ่นในการจัดการเรียนรู้

ที่สอดคล้องกันในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ และเปิดรายวิชาเพิ่มเติม แต่เมื่อพิจารณาแล้วหลักสูตรท้องถิ่นดังกล่าวยังไม่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิต บริบทของชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลง และหลักสูตรไม่ได้เกิดจากการสะท้อนความต้องการของท้องถิ่น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องหาแนวทางในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น และเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคปัจจุบัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียนได้อย่างเต็มศักยภาพต่อไปในอนาคต (โรงเรียนวัดอิมอญ, 2563)

จากความสำคัญดังกล่าวจะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีความสำคัญในการที่จะเข้าถึงความต้องการของชุมชน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา เรื่อง การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 มุ่งเน้นที่จะศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นและแนวทางในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นที่อาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในวางแผน ปรับปรุงแก้ไข ปัญหา ส่งเสริมพัฒนาการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาภายในกลุ่มเครือข่ายให้มีประสิทธิภาพ และสนองต่อเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้อย่างมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษากลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้
ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งหมดจำนวน 15 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น 2) กำหนดประเด็นการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น คือ การแต่งตั้งคณะกรรมการ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ การจัดทำหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้ การวัดและประเมินผล และการปรับปรุงพัฒนา 3) นำร่างแบบสัมภาษณ์ประเด็นการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาที่ได้ไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ 4) นำร่างแบบการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น ตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content Validity) 5) ปรับแบบร่างประเด็นการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เป็นประเด็นคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้วิจัยดำเนินการนำรายละเอียดจากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ในการจัดทำร่างการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) ร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมจากการค้นคว้าเอกสารเพิ่มเติม 2) นำร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมไปปรึกษาที่ปรึกษาและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 3) นำร่างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมที่ได้ไปสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยดำเนินการนำรายละเอียดจากการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสัมภาษณ์เชิงลึกในการจัดทำแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นและข้อเสนอแนะเบื้องต้น และปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อนำเสนอในการสนทนากลุ่มสนทนา

ขั้นตอนที่ 3 นำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมแก่ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งได้จากการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) ผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินและแบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งมีลำดับขั้นในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้ 1) นำร่างแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มาจัดทำเป็นแบบประเมิน ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ 2) นำแบบประเมินที่ได้ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเรียบร้อย ความครอบคลุมขององค์ความรู้ 3) ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความคำถามกับนิยามศัพท์อีกครั้ง 4) นำข้อประเด็นคำถามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วจึงทำเป็นฉบับจริงเพื่อเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากนั้นนำความเห็นและข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไข ปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาและจัดทำเป็นแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา กลุ่มเครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ฉบับสมบูรณ์สรุปผลและนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 สภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 มีกระบวนการดำเนินงาน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานบางขั้นตอน มุ่งให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง มีองค์ประกอบ 6 ด้านประกอบด้วย

1.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการ ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษามีการจัดประชุม คณะครูในโรงเรียน เพื่อพิจารณากำหนดบทบาทและความรับผิดชอบต่างๆ โดยการเลือกบุคลากรทั้งภายในและภายนอกที่มีความเหมาะสมมาดำเนินงาน ซึ่งครูในตำแหน่งหัวหน้างานวิชาการจะได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบหลัก และคณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหลักสูตรท้องถิ่น หลังจากทีคณะกรรมการบริหารหลักสูตร ได้รับการแต่งตั้งจากภายในแล้ว จะมีการนำเสนอรายชื่อให้กับคณะกรรมการสถานศึกษาเพื่อรับทราบและอนุมัติในที่ประชุมต่อไป

1.2 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ โดยข้อมูลพื้นฐานที่นำมาวิเคราะห์ได้จากการรวบรวมข้อมูลทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษาผ่านเครื่องมือ เช่น แบบสัมภาษณ์ โดยคณะครูจะนำข้อมูลที่เคยเก็บรวบรวมไว้มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งข้อมูลที่ได้จำกัดอยู่ในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก เช่น ครู นักเรียน และผู้ปกครองบางกลุ่ม อีกทั้งข้อมูลไม่ได้สะท้อนถึงแนวโน้มและทิศทางการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในอนาคต ข้อมูลที่มีส่วนใหญ่มักจะเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ โดยยังไม่มีมีการพิจารณาภาพรวมเชิงคุณภาพจากมุมมองของชุมชนในวงกว้าง

1.3 การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ผู้บริหารมีการสนับสนุนให้ครูผู้รับผิดชอบจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา ในกระบวนการจัดทำ ครูมีการกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรยังขาดความสอดคล้องกับความเป็นจริง ศักยภาพ และความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาของหลักสูตรขาดการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน มีการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลของหลักสูตรแต่ยังไม่ชัดเจน ครูผู้รับผิดชอบจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยชุมชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดทำ อีกทั้งครูบางคนยังขาดความรู้และทักษะในการออกแบบหลักสูตรให้เหมาะสมกับผู้เรียน

1.4 การนำหลักสูตรไปใช้ โรงเรียนมีการเลือกนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้โดยให้ครู ซึ่งเป็นคนนอกพื้นที่ จัดการเรียนรู้อยู่ในรายวิชาเพิ่มเติมและบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ศิลปะ และการทำงานอาชีพ เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นของตนผ่านกิจกรรมในชั้นเรียน ผู้ปกครองและปราชญ์ชาวบ้านเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้น้อยและยังไม่สามารถพานักเรียนทุกระดับชั้นไปเรียนรู้จากสถานที่จริงได้ อีกทั้งมีทรัพยากรสื่อการจัดการเรียนรู้ตามเนื้อหาของหลักสูตรที่จำกัด

1.5 การวัดและประเมินหลักสูตร โรงเรียนมีการประเมินหลักสูตรเพื่อหาข้อบกพร่อง โดยคณะครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อสะท้อนภาพความสำเร็จหรือข้อบกพร่องในการใช้หลักสูตร ทำให้ทราบข้อดี ข้อเสีย โดยเริ่มจากการวางแผนการประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลการประเมินให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการประเมินและนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปพัฒนาหลักสูตรให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

1.6 การปรับปรุงพัฒนา ผู้บริหารส่งเสริมการทำงานเป็นทีม มีการสนับสนุนการปรับปรุงหลักสูตร โดยคณะครูมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนพูดคุยแลกเปลี่ยน

2. แนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นการดำเนินงานบริหารหลักสูตรท้องถิ่นจำเป็นต้องอาศัยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพบุคลากรในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมภายในของสถานศึกษาและเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมความยั่งยืนของท้องถิ่นต่อไป ซึ่งการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นมี 6 กระบวนการ ประกอบด้วย

2.1 การแต่งตั้งคณะกรรมการ มีการประชุมเตรียมความพร้อมภายในสถานศึกษา เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ รายละเอียดการคัดเลือกครูผู้รับผิดชอบงานและคัดเลือกบุคคลในชุมชนเป็นคณะทำงานโดยร่วมกำหนดคุณสมบัติ หน้าที่ความรับผิดชอบ บทบาทของแต่ละบุคคลในคณะกรรมการ และจัดประชุมชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ตัวแทนจากชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและเอกชน ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นให้

ผู้เข้าร่วมประชุมเข้าใจถึงวัตถุประสงค์ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแต่งตั้งตัวแทนคณะกรรมการจากชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยร่วมกันคัดเลือกตัวแทนชุมชนพิจารณาจากบุคคลที่มีบทบาทสำคัญหรือมีความรู้ ความสามารถเฉพาะทางและเสนอต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป เมื่อได้คณะกรรมการจัด ประชุมร่วมตัดสินใจวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ สถานศึกษาดำเนินการศึกษาและ รวบรวมข้อมูลพื้นฐานซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลโรงเรียน จำนวนและระดับชั้นของนักเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน ทรัพยากรการเรียนรู้ และข้อมูลครูผู้สอน ข้อมูลบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต และ ทรัพยากรในชุมชน จุดเน้นของชุมชน จุดเด่น ฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อมูลความต้องการ ความสนใจ ความสามารถ และปัญหาของผู้เรียน ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา สัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาและความต้องการ นำมาประเมินผลเพื่อใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายและตัดสินใจเลือกเนื้อหา จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น จากนั้นคณะกรรมการร่วมกันจัดทำสรุปรายงาน ผลการวิเคราะห์ปัญหาและความ ต้องการและเผยแพร่ข้อมูลให้คณะกรรมการสถานศึกษาและชุมชนรับทราบเพื่อสร้างความร่วมมือในการ พัฒนาหลักสูตร

2.3 การจัดทำหลักสูตร สถานศึกษาจัดประชุมเพื่อให้คณะกรรมการร่วมแสดงความคิดเห็น และเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาหลักสูตร เพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจออกแบบหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการ ของชุมชน ทำให้หลักสูตรมีความเชื่อมโยงกับบริบทท้องถิ่น จากนั้นร่วมกันออกแบบหน่วยการเรียนรู้และ กิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการ และเลือกวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความต้องการและความ สนใจของนักเรียน และจัดทำร่างเนื้อหาหลักสูตร เช่น เป้าหมายการเรียนรู้ เนื้อหาวิชา วิธีการจัดการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ และเครื่องมือประเมินผล นำเสนอร่างหลักสูตรให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ผู้มี ส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นและปรับปรุงร่างหลักสูตรตามคำแนะนำ

2.4 นำหลักสูตรไปใช้ โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรประสานงานกับชุมชน ติดต่อกับ ประชาชนชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน หรือตัวแทนจากหน่วยงานท้องถิ่นที่มีความรู้และประสบการณ์ตรงกับ บริบทของท้องถิ่นเพื่อเชิญมาเป็นวิทยากรหรือผู้สอนในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง มีการจัดประชุมและชี้แจง รายละเอียดให้แก่ผู้สอน เกี่ยวกับโครงสร้างและเป้าหมายของหลักสูตรท้องถิ่น รวมถึงแนวทางการจัดการ เรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนแต่ละระดับ เปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้สอนในการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม และผู้สอนร่วมกันการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในระหว่าง การดำเนินการใช้หลักสูตรท้องถิ่นอย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถนำหลักสูตรไปใช้ในรายวิชาเพิ่มเติม หรือ รายวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่น นักเรียนจะได้สัมผัสกับเนื้อหาการเรียน และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่ สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น ซึ่งในระหว่างที่เรียนจะเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมแสดงความคิดเห็นได้ เพื่อได้ให้ทั้ง ข้อดี ข้อเสีย ความเหมาะสม จะช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการปรับปรุงหรือประเมินการจัดการเรียนรู้ให้ตรง กับความต้องการของผู้เรียนและท้องถิ่นมากขึ้น โดยคณะกรรมการร่วมดำเนินการติดตามการใช้หลักสูตร อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง ผ่านเทคนิควิธีการที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อตรวจสอบกระบวนการจัดการเรียนการจัดการเรียนรู้และการใช้หลักสูตรในท้องถิ่นว่าเป็นไปตาม แนวทางและมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่

2.5 การวัดและประเมินผล สถานศึกษามีการประชุมคณะกรรมการเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีความเข้าใจตรงกันเกี่ยวกับกระบวนการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยการประชุมนี้จะประกอบไป ด้วยการอธิบายวัตถุประสงค์และจุดมุ่งหมายของการประเมิน เกณฑ์และตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินผลการ

เรียนรู้ การร่วมกันตัดสินใจในการวางแผนการประเมิน เก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสรุปผลการประเมิน รวมถึงวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นดำเนินการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่น โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมกับการประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ ครอบคลุมทุกด้าน และมีการรายงานผลการประเมินต่อชุมชน เพื่อแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสในการดำเนินงาน โดยจะแสดงข้อมูลจากการประเมินที่มีทั้งจุดแข็งและจุดที่ควรปรับปรุง รวมถึงผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้นๆ หลังจากการนำเสนอผลการประเมิน คณะกรรมการจะเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นต่อไป

2.6 การปรับปรุงพัฒนา มีการประชุมคณะกรรมการเพื่อการพัฒนาหลักสูตร เพื่อสำรวจปัญหาและจุดบกพร่องของหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ร่วมกันตัดสินใจ เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การประชุมนี้มีการใช้ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลเป็นฐานในการอภิปราย ซึ่งจะช่วยให้คณะกรรมการเห็นภาพรวมของจุดเด่น จุดด้อย และสิ่งที่ควรปรับปรุงอย่างชัดเจน การอภิปรายจะเน้นไปที่การระบุปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดการเรียนการจัดการเรียนรู้ การจัดสรรทรัพยากร การเลือกสื่อการเรียนการจัดการเรียนรู้ และวิธีการประเมินผล เพื่อหาวิธีการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงหลักสูตรให้ตอบโจทย์ผู้เรียนในพื้นที่มากที่สุด จากนั้นจะดำเนินการปรับปรุงหรือเพิ่มเติมหลักสูตรท้องถิ่นตามผลการพิจารณาของคณะกรรมการ เพื่อให้ผลประโยชน์ที่ผู้เรียนและชุมชนจะได้รับจากหลักสูตรที่มีคุณภาพและมีความหมายต่อชีวิตจริง เมื่อปรับปรุงพัฒนาแล้วจะเสนอหลักสูตรต่อคณะกรรมการสถานศึกษาเห็นชอบ เมื่อได้รับความเห็นชอบจะเพิ่มความน่าเชื่อถือให้กับหลักสูตร ทุกฝ่ายมั่นใจว่าหลักสูตรมีคุณภาพ สามารถนำมาใช้จัดการเรียนการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนและชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ จากการนำหลักสูตรไปต่อยอดในชีวิตประจำวัน

3. การนำเสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า แนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 มีองค์ประกอบ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการ 2) วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานสภาพปัญหาและความต้องการ 3) การจัดทำหลักสูตร 4) การนำหลักสูตรไปใช้ 5) การวัดและประเมินผล 6) การปรับปรุงพัฒนา จากการจัดสนทนากลุ่ม (FOCUS GROUP) ผู้ทรงวุฒิจำนวน 7 คน มีความเห็นว่าแนวทางดังกล่าว เป็นไปได้ เหมาะสม และเป็นประโยชน์ ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสรุปผลข้อค้นพบที่สำคัญมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่า สภาพการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 มีกระบวนการดำเนินงาน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานบางขั้นตอน มุ่งให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนผ่านคณะกรรมการบริหารหลักสูตรซึ่งเป็นบุคลากรทั้งภายในและภายนอกที่ได้รับการพิจารณาแต่งตั้งตามความเหมาะสม โดยการดำเนินงานมีการนำข้อมูลพื้นฐานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษามาวิเคราะห์ ซึ่งข้อมูลที่ได้ยังจำกัดอยู่ในกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็ก ส่วนใหญ่เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ ขาดข้อมูลภาพรวมเชิง

คุณภาพที่นำมาใช้ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งในกระบวนการจัดทำหลักสูตร ครูมีบทบาทสำคัญในการรับผิดชอบจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยหลักสูตรยังขาดความสอดคล้องกับความเป็นจริง ศักยภาพ และความต้องการของผู้เรียน เนื้อหาของหลักสูตรไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในปัจจุบัน มีการกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลของหลักสูตรแต่ไม่ชัดเจน การนำหลักสูตรไปใช้ดำเนินการโดยให้ครูจัดการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติมและบูรณาการเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาสังคมศึกษา ศิลปะ และการงานอาชีพ การนำผู้ปกครองและประชาชนชาวบ้านเข้ามามีบทบาทในการจัดการเรียนรู้อย่างน้อยและยังไม่สามารถพนักเรียนทุกระดับชั้นไปเรียนรู้จากสถานที่จริงได้ อีกทั้งมีทรัพยากรสื่อการจัดการเรียนรู้ตามเนื้อหาของหลักสูตรที่จำกัด มีกระบวนการวัดและประเมินหลักสูตร ดำเนินการโดยคณะครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนที่จัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อสะท้อนภาพความสำเร็จหรือข้อบกพร่องในการใช้หลักสูตร มีพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร แต่ขาดการรับฟังความคิดเห็นจากชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย อีกทั้งการดำเนินงานปรับปรุงพัฒนาขาดความต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของปานระพี มหาสาร (2563) ที่พบว่า ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับน้อย และสภาพที่พึงประสงค์ของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขนาดเล็ก อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับการวิจัยของ Casto, Hope G (2016) ที่พบว่า ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนจะช่วยส่งเสริมการศึกษาของเด็กๆ พัฒนาคุณภาพชีวิตของครอบครัว และทำให้ชุมชนมีชีวิตชีวายิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยได้สำรวจโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กในชนบทที่มีความเชื่อมโยงกับชุมชนท้องถิ่นและฝ่ายบริหารเขตอย่างไร พบว่ามีการร่วมมือกันจัดกิจกรรมหลังเลิกเรียน กิจกรรมภาคฤดูร้อน ส่งเสริมการอ่านเขียน และช่วยให้เด็กๆ ปรับตัวเมื่อย้ายไปเรียนในระดับมัธยมต้น แต่อย่างไรก็ตามความร่วมมือดังกล่าวยังไม่ต่อเนื่อง และความร่วมมือนี้ยังมีอุปสรรค เช่น ข้อจำกัดด้านองค์กร เวลา ทรัพยากร ระยะทางที่ห่างไกล ซึ่งจะนำนักเรียนทั้งหมดไปกิจกรรมร่วมกับชุมชนท้องถิ่นเป็นเรื่องยาก การนำการเรียนรู้ออกไปสู่สถานที่จริงในชุมชนได้นั้นถือเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ของเด็กๆ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไปพร้อมกัน

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 พบว่ามีความจำเป็นต้องมีชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม คือ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้หลักสูตรเป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง รวมไปถึงการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการเพิ่มศักยภาพบุคลากรในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมภายในของสถานศึกษาและเพื่อเป็นแนวทางการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมความยั่งยืนของท้องถิ่น จำเป็นที่จะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการ โดยรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ร่วมกันคัดเลือกตัวแทนชุมชนพิจารณาจากบุคคลที่มีบทบาทสำคัญหรือมีความรู้ความสามารถเฉพาะทางมาร่วมตัดสินใจวางแผนและกำหนดแนวทางการปฏิบัติการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ โดยการศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียนและชุมชน ร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการกำหนดจุดมุ่งหมายและตัดสินใจเลือกเนื้อหาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น โดยออกแบบหลักสูตร หน่วยการเรียนรู้ กิจกรรม วิธีการจัดการเรียนรู้ที่ตรงกับความต้องการของชุมชน และความสนใจของนักเรียน เพื่อให้ได้ร่างเนื้อหาหลักสูตร ที่จะให้นำเสนอต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ส่วนร่วมได้แสดงความคิดเห็นและปรับปรุงให้กลายเป็นหลักสูตรท้องถิ่นที่ครู ประชาชนชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน สามารถไปใช้จัดการเรียนรู้ในรายวิชาเพิ่มเติม หรือรายวิชาที่สอดคล้องกับหลักสูตรท้องถิ่นได้ สำหรับการติดตามการใช้

หลักสูตร จะมีคณะกรรมการร่วมดำเนินการ อย่างน้อยภาคเรียนละ 1 ครั้ง นำไปสู่กระบวนการประเมินผลการใช้หลักสูตรท้องถิ่นโดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายและเหมาะสมกับการประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและครอบคลุมทุกด้าน ที่จะให้คณะกรรมการได้เห็นภาพรวมของจุดเด่น จุดด้อย ปัญหาและจุดบกพร่องของหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อหาวิธีการหรือแนวทางที่เหมาะสมในการปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพ สามารถนำมาใช้จัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนและชุมชนจะได้รับผลประโยชน์ จากการนำหลักสูตรไปต่อยอดในชีวิตประจำวัน สอดคล้องกับการวิจัยของพระสมุห์ขวัญชัย ปัญญาโร (สาลารักษ์) (2561) ที่พบว่า ควรจัดให้มีการประชุมสัมมนาเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรในสถานศึกษา ให้มีความรักความเอาใจใส่การปฏิบัติหน้าที่ ผู้บริหารสถานศึกษา ควรส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่ของครูผู้สอนในการศึกษาอย่างเต็มกำลัง เพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน และผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรสร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างเป็นกัลยาณมิตร เพื่อสร้างเจตคติที่ดีต่อการมาเรียนของผู้เรียน ควรร่วมในการกำหนดกิจกรรมเพื่อสะท้อนความคิดเห็นการทำงานของสถานศึกษาและชุมชนแบบเป็นรูปธรรม ควรสนับสนุนการจัดอบรมแก่ผู้ปกครอง นักเรียน และครูอย่างสม่ำเสมอ และร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตามลำดับ สอดคล้องกับการวิจัยของชยุตพงศ์ สมจริง (2565) ที่พบว่า แนวทางมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษาเครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 ประกอบด้วย 1) จัดตั้งคณะทำงาน 2) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน 3) กำหนดจุดมุ่งหมาย 4) วิเคราะห์เนื้อหาสาระดำเนินการใช้หลักสูตร 5) ประเมินผลการใช้หลักสูตร 6) ทำการปรับปรุงแก้ไข เพื่อใช้ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นทุกปีการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และสอดคล้องกับการวิจัยของ Anne Marie FitzGerald (2019) ที่พบว่า การทำงานร่วมกับชุมชน: การเป็นผู้นำความร่วมมือในโรงเรียนชุมชน โมเดลโรงเรียนชุมชนเป็นกลยุทธ์ในการจัดการกับความไม่เสมอภาคทางการศึกษาและตามสถานที่ กรณีศึกษาโรงเรียนชุมชนแห่งหนึ่งในรัฐเพนซิลวาเนีย มีการตรวจสอบบทบาทของอาจารย์ใหญ่ที่นำไปสู่ความร่วมมือกับครอบครัวและองค์กรชุมชน การค้นพบแสดงให้เห็นว่าแนวทางของผู้อำนวยการโรงเรียนในการเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเกี่ยวกับผลลัพธ์ของนักเรียน คือ 1) การส่งเสริมประชาธิปไตยและขจัดความขัดแย้งที่มีประสิทธิภาพโดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับโรงเรียน และช่วยกันหาทางออกเมื่อต้องเผชิญปัญหา 2) การสร้างและการรักษาความไว้วางใจเชิงสัมพันธ์อย่างยั่งยืน 3) สื่อสารซึ่งกันและกันเพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน โดยมีการปลูกฝังการทำงานร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษาในโรงเรียน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมมือกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างโรงเรียนและชุมชน เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่น

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้การวิจัยครั้งนี้คือการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 3 ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ คือ AADIER ดังในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย “AADIER”

จากภาพที่ 1 มีอธิบายดังนี้

การบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษา เครือข่ายหัวไทร 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา นครศรีธรรมราช เขต 3 เป็นการประมวลประสบการณ์ที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตรงกับความ ต้องการ และสภาพปัญหาที่เฉพาะตัวของท้องถิ่น โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ และทักษะที่ เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริง ปัญหา ความต้องการ สภาพแวดล้อม สังคม ทรัพยากร และภูมิปัญญาของ ท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นมีกระบวนการ โดยองค์ความรู้จากการวิจัย “AADIER” มีอธิบาย ดังนี้

การแต่งตั้งคณะกรรมการ (Appointment - A) หมายถึง การแต่งตั้งคณะหรือคณะทำงาน โดยคณะกรรมการบริหารหลักสูตรและวิชาการของสถานศึกษาควรประกอบด้วยผู้เกี่ยวข้องจากหลายภาคส่วน ซึ่งควรประกอบด้วยหัวหน้างานพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้รับผิดชอบปฏิบัติการ จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรท้องถิ่น และทีมงานผู้ประสานงานกับวิทยากรท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ (Analysis - A) หมายถึง การวิเคราะห์ ข้อมูลพื้นฐาน สภาพปัญหาและความต้องการ เป็นการศึกษาสภาพของท้องถิ่นผ่านการสัมภาษณ์ การสังเกต และการสำรวจความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน อีกทั้งยังต้องพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนเองเพื่อปรับปรุงให้มีความพร้อมและนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดทำหลักสูตร (Development - D) หมายถึง การดำเนินการกำหนดจุดมุ่งหมายของ หลักสูตรที่เป็นไปได้จริงและเหมาะสมกับผู้เรียน กำหนดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ

สภาพท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน การกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จของการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย และการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียนในชุมชนนั้นๆ

การนำหลักสูตรไปใช้ (Implementation - I) หมายถึง การที่ผู้บริหารมีการเตรียมครูในรูปแบบการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ครูมีความเข้าใจและสามารถปฏิบัติตามหลักสูตรได้อย่างเหมาะสมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมกันสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ มีการจัดหา เลือกใช้ทำและพัฒนาสื่อการเรียนรู้และจัดกระบวนการเรียนการสอนตามเนื้อหาในหลักสูตร มีการนำนักเรียนไปทัศนศึกษา และเรียนรู้จากสถานที่จริง เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจเกิดประสบการณ์ที่เป็นจริง

การวัดและประเมินผล (Evaluation - E) หมายถึง การพิจารณาว่าหลักสูตรสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดหรือไม่ และหากไม่สอดคล้องจะต้องมีการปรับปรุงหรือยกเลิกหลักสูตรนั้น ควรมีการให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมมือในกระบวนการประเมิน โดยการจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินต้องสอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตรและมีความหลากหลายเพื่อประเมินผลอย่างครอบคลุม ผลการประเมินต้องนำเสนอออกมาเพื่อให้เป็นแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป จะต้องรายงานออกมาเพื่อสร้างความเข้าใจในการดำเนินการตามหลักสูตรและการเรียนรู้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง

การปรับปรุงพัฒนา (Revision - R) หมายถึง การที่สถานศึกษาจะใช้ผลการดำเนินการและปัญหาข้อเสนอแนะต่างๆ จากการประเมินเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร ต้องพิจารณาข้อมูลจากผู้บริหารโรงเรียน ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนเพื่อให้การดำเนินการปรับปรุงเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้หรือสื่อการเรียนรู้เป็นไปอย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้
 - 1.1 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้ในการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมให้เป็นไปตามบริบทของท้องถิ่นและตัวผู้เรียน
 - 1.2 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการนำหลักการมีส่วนร่วม มาปรับใช้ในการบริหารหลักสูตร
 - 1.3 งานวิจัยนี้สามารถนำไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้กับการบริหารงานอื่นๆ ของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพต่อไป
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
 - 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลของหลักสูตรท้องถิ่นที่ได้จากการบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังใช้หลักสูตร
 - 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและสื่อดิจิทัลในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อให้การเรียนรู้เข้าถึงง่ายและสอดคล้องกับยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- ชยุตพงศ์ สมจริง. (2565). แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นของสถานศึกษา เครือข่ายชัยบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปานระพี มหาสารโร. (2563). การพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พระสมุห์ขวัญชัย ปณฺญาวโร (สาลาร์ภ). (2561). การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัด 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนวัดอิมอญ. (2563). แผนพัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนวัดอิมอญ พ.ศ. 2563 – 2566. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนวัดอิมอญ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2551). แนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุม สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- Anne Marie FitzGerald. (2019). Working in and With Community: Leading for Partnerships in a Community School. *Leadership and Policy in Schools*, 18(1), 511-532.
- Casto, Hope G. (2016). Just One More Thing I Have to Do: School-Community Partnerships. *School Community Journal*, 26(1), 139.